

cherici«. Morda bi potem radi enakomernosti obojnih kritik v isti »Laibacherici« tudi nasproti našemu gledališču malce zatiskaval oči.

Taki oziri so vodili često tudi nam pero, ko smo pisali gledališke kritike, in to se nam je zdelo tem bolj upravičeno, ker bi bili prišli drugače v preveliko protislovje s kritikami drugih naših listov ter tako vsekakor škodovali ugledu našega gledališča.

Sicer pa smo si v svesti, da bistvenih hib naše dramatike nismo zamolčali nikdar, toda prizadevali smo si, da bi jih ožigosali s kar najmanj trpkimi besedami.

Z.

»Matica hrvatska« je poklonila svojim članom za leto 1896. deset knjig, v svoji zalogi pa je izdala še tri knjige. Leposlovne vsebine so le-te knjige:

1. Na pragu novoga doba. Pripovedi. Napisali Osman — Aziz. Knjiga obseza štiri povesti: »Na Neretvi«, »Sve ze zaboravlja«, »Medju dva sveta« in »Molitva« (san mladiča). Te povesti so bile že tiskane drugje ter sta jih pisatelja zbrala v posebno knjigo. V teh pripovedih rišeta hercegovska pisatelja življenje muhamedovskih Hercegovcev in Bošnjakov za poslednje ustaje in o početku avstrijske vlade. Pisatelja zastopata napredno smer med južnoslovanskimi muhamedovci in priporočata ljubezen do »vere, naroda in napredka«. Posebnih zapletkov nimajo njiju pripovedi; zanimajo nas pa zaradi spretnega opisovanja prirode in muhamedovskega družinskega življenja.

2. Propali dvori. Pripoved. Napisao Janko Leskovar. Povest se odigrava v Zagorju in riše ekonomske prilike malih plemenitih posestnikov. Psihološko zanimiva ljubezenska povest se zvršuje na nepričakovan in neobičen način: vsi zaljubljeni ostanejo samci in samke.

3. Nikola Baretić. Pripoveda Vjenceslav Novak. Dobro znani pripovedovalec nam črta življenje hrvaškega narodnjaka v oni dobi, ko se je v trojednici premenila tuja vlada ter se zamenili tuji činovniki z domačimi. Povest je kakor nekaka biografija, vendar je po našem mnenju nespretno urejena. Pisec nas vodi »in medias res«. Potem pa si junak v pamet doziva vse dogodke svojega življenja do onega trenutka, s katerim se počenja povest. Ti spomini tvorijo polovico knjige; potem pa se nadaljuje početa povest do kraja.

4. Hugo Badalić. Izabrane pjesme. V rodoljubnih in ljubavnih pesmih sta oblika in jezik mehkužna. Bolj nam ugajajo pripovedne pesmi v narodnih merah. Veliko je število prigodnic, katere kažejo spretno verzifikacijo, a često nedostatek globokih misli. Skoro vse pesmi imajo povod vnanji ter niso subjektivno-, nego objektivno-lirske. Edina predmeta sta rodoljubje in ljubezen. Še najbolj uspele so slike »Na Adriji«.

5. Ljubav i sjaj. Igrokaz u tri čina. Napisala Hermina Tomić. V tej igri se razpravlja stari predmet o oholi materi, ki želi udati svojo hčer za barona, o dekletu, ki vzame neljubljenega moža zato, da pride v vnanji sijaj; sledi razočaranje in končno srečne zaroke plebejske. Tudi živahni dialog ne more nadomestiti pomanjkanja originalnega predmeta.

6. Dr. Ivan Dežman. Izabrani spisi. Uredio i uvod postavio dr. Franjo Marković. Sa slikom pjesnikovom. Ivan Dežman, čigar oče je bil po rodu Slovenec, se je narodil na Reki l. 1841.

ter je umrl v Zagrebu l. 1873. Bil je zdravnik v Zagrebu ter se je odlikoval kot pesnik, pripovedovalec ter pisatelj popularnih higijenskih in znanstvenih zdravniških spisov; poleg tega je bil kritik in estetik ter posebno marljiv sotrudnik Vienčev. — Dr. Franjo Marković je očrtal v kratkih potezah njegov življenjepis in ocenil njegova dela ter podal kratko analizo njih vsebine. — Dežman je bil učenec slavnega Kurelca, in Marković navaja mnoge izreke Kurelčeve, s katerimi je učitelj popravljajal dela učenčeva. Izdajatelj je izbral nekaj balad, povest »Nürnberški viečnik« in šest člankov »o lepoti«.

7. Slavenska knjižnica. Knjiga IV. Niz novijih pripo-
viesti ruskih. Preveo i uvodom popratil Martin Lovren-
čević. Matica hrvaška seznani svoje naročnike vsako leto s kakim zname-
nitejšim pripovedovalcem ruskim. Letos je na redu pet novelistov: Kazimir
Barancevič, Anton Čehov, Vladimir Korolenko, Z. Hippius-Merežkovskij in
Ščepkin-Kupernik (poslednji dve imeni sta imeni dveh pisateljic). Prevodilec,
čigar prevodi se čitajo gladko, je spisal kratek vvod in življenjepisne črtice
teh že davno preko ruskih mej znanih pisateljev in pisateljic, ki sicer niso
geniji prve vrste, kakor prevodilec sam pravi, vendar pa redko nadarjeni
pripovedovalci. Izbral pa je prevoditelj značilne komade iz novejšje ruske
književnosti, kjer nahajamo poleg realistske smeri tudi že okultistsko
(Barancevič) in dekadentsko (Hippius).

Leposlovnim knjigam se sme prištevati tudi

8. Francuzka drama od njezina početka do najnovijega
vremena. Napisao dr. J. Adamović. »V zborniku slik iz svjetske
književnosti«, katerega izdaja M. h., je pričujoča knjiga četrti zvezek. Pisatelj
je porabil najimenitnejše spise, tiče se zgodovine francoske drame, ki so
primerno znamenitosti in ugledu francoske dramatične književnosti jako
mnogobrojni. Iz knjige se nauči čitatelj spoznavati začetek dramatiške umet-
nosti francoske, ki je, kakor pri vseh narodih, izklila iz cerkvenih pojavov.
Prve šaljive drame so bile tako zvane »moralitete«, potem budalaščine in
burke. — Potem nastopi doba preporoda (renaissance), za njo pa klasična
doba v 17. in 18. veku, ki je precej obširno opisana. Za klasično dramo
prihaja zgodovinska in meščanska drama ter drama ob času revolucije in
prvega cesarstva. Slednjič opisuje pisatelj romantično dobo in realistsko
dramo današnje dobe. Pisatelji teh dob so precej na kratko opisani in
mnogi izmed njih bi bil zaslužil nekoliko več strani, n. pr. izmed roman-
tikov Victor Hugo, izmed novejših dramatikov Octave Feuillet i. dr. —
Pisatelj poudarja najznamenitejše pojave v razvitku francoske drame, navaja
kratke životopisne podatke, ocenja znamenitosti poedinih piscev, katerih
navaja 90, črta značaj raznih dob in navaja v kratkih, a značilnih potezah
vsebino znamenitih dram. Posebno obširno so prikazani klasiki Corneille,
Racine in Molière, nekam mršav se nam zdi, kakor smo dejali, opis ro-
mantikov in novodobnikov.

Z letošnjim, precej debelim zvezkom (556 str.) je dovršena

9. Povest srednjega veka. Po najboljim piscima iz-
radio Franjo Valla. Ta zgodovina se 'odlikuje od sličnih nam do-
stopnih zgodovin srednjega veka, katero so spisali pisatelji zapadnih kul-
turnih narodov, po tem, da razpravlja obširnejše tudi o zgodovini slovanskih

narodov, ki je pri imenovanih pisateljih mršavo in često pristransko obdelana. Valla je spisal svojo knjigo po priznanih zgodovinarjih. Slog je prijeten, da se čita ta zgodovina kakor kaka leposlovna knjiga. Prigovarjali bi ji samo to, kar smo že predlanjskim omenili, da je premalo pregledno sestavljena.

Poslednja knjiga je prirodoslovne vsebine.

10. Dr. Gjurašin Stjepan. Iz bilinskoga svieta. Prirodopisne i kulturne crtice. Knjiga četrta. V tem zvezku opisuje dr. Gjurašin fiziologijo rastlinstva ter vvaja lahko umevno, poljudno, brez učene navlake čitatelja v spoznavanje rastlinskega življenja; pripoveduje o prvinah, iz katerih so rastline sestavljene, o tvarini, iz katere postajajo, o njih hrani, o obtoku hranilnega soka, o gradnji in namenu rastlinskih delov in o množenju. Pisatelj se je ravnal pri opisovanju po najbolj priznanih izvorih. Knjigo resi ter olajšuje razumevanje 61 slik. Prava slast je čitati to lahko umevno razlaganje rastlinskih tajnosti, o katerih nestrokovnjak navadno nima nikakršnega pravega pojma. Izvestno čitanje te knjige v mnogem čitatelju pobudi zanimanje za ljubeznivo znanstvo — botaniko.

Knjige, katere je Matica hrvaška izdala v svoji zalogi, pa so te-le:

11. P. Vergila Marona Eneida. Preveo dr. T. Maretić. Uvod i bilješke napisao Koloman Rac. Dr. F. Maretić je znan kot večš prevodilec. Poseben glas si je stekel s prevodi Odiseje in Ilijade, pa tudi modernih pesnikov. Prevod je gladek, neprisiljen ter se dosti natančno naslanja na matico. Tudi verzifikacija je v obče spretna, čeprav ne povsod brez prigovora.

12. Th. B. Maculay. Odabrani essayi. Preveo, uvodom i bilješkama popratio Vinko Krišković. V vvodu podaje g. Krišković kratek životopis in oceno del tega svetovno znanega politika in zgodovinarja, čigar najimenitnejši deli sta »Angleška zgodovina« in niz »essayev«, a objavljenih v različnih časopisih; po njih se je Maculay poslavil po vsem svetu. Izmed »essayev« je izbral prevoditelj pet, namreč: »essay« o povesti, Milton, Machiavelli, Lord Byron, Mirabeau; opremil jih je z mnogobrojnimi beležkami (str. 189—221) in z bogatim registrom (222—226). — Značaj Maculayevega zgodopisja in politike se kaže posebno v essayih, t. j. kratkih razpravah, v kakršnih pisatelj širšemu občinstvu razsvetljuje na koncizen, a vendar temeljit način vse strani vprašanja, katero je vzel v pretres, in odkriva svoje bogato znanje, svoje duhovito, pronicavo razmatranje predmeta.

(Konec prihodnjič.)

Hrvatska misao. U Zlatnom Pragu. Godina I. Uredjuje Franjo Hlavaček. Izhaja na početku vsakega meseca razen praznikov. Naročnina na leto 3 gld., s pošto 3.10 gld., za dijake, delavce in male obrtnike 2 gld. ozir. 2.10 gld. — Naročnina, vsa pisma in časopisi v zameno se pošiljajo samo na adresu: Fran Poljak, Prag-Vinohrady. Korunní třída. čís. 841. I. posch. List ima radikalno smer in z ostrim peresom kritikuje politične, društvene in književne prilike hrvaške pa tudi drugih narodov. V 2. številki je obznanil urednik F. Poljak Gumpłowiczevo knjigo »o slovenskem vprašanju«. V 3. številki piše K. S. Mežnaršič »O hrvatsko-slovenskim odnašajima

Matica srbska za člana književnega odseka svojega. Nedavno ga je odlikoval knez Nikola črnogorski z redom Danilovim. Najbolj znani sta njegovi igri »Šokica« (tako se imenujejo katoličanke v Slavoniji) in »Sačurica in šubara« (košarica in kučma.). Zložil je tudi epsko pesem »Ivan Kapistran« in mnogo rodoljubnih pesmic, katerim je včasih sam zložil tudi napev.

Knjige »Matice hrvatske.« (Konec).

Najimenitnejša knjiga, katero je letos M. h. izdala, pa so

13. Hrvatske narodne pjesme. Odio I. Junačke pjesme. Knjiga prva. Uredili dr. Ivan Broz i dr. Stjepan Bosanac. Razen Rusov nima nobeno slovansko pleme absolutno in relativno toliko narodnega blaga, kakor Hrvatje in Srbi. Sila tega blaga je že zbranega in natisnjene. A veliki zakladi še počivajo v narodu in čakajo, da jih kdo vzdigne. Seveda, kar je najboljšega, to je že prebrano in na svetlo dano; ostala pa je še pored mnovega izbornega blaga neizmerna množina blaga srednje roke, ne računajoč vsakdanjega blaga manjše vrednosti. Pomisliti pa je tudi treba, da se pevska žila narodova še vedno ni posušila, kar odgo-varja prilikam tamošnjega narodnega življenja, čeprav napredujoča kultura nemilo hara tudi na tem zemljišču, posebno na severu in zapadu. —

Vvod popisuje, kako je nastala ideja, da se izdajo hrvaške narodne pesmi, ko je leta 1876. pokojni Mihovil Pavlinović odboru Matičinemu ponudil svoj rokopis narodnih pesmi, zbranih po Dalmaciji, Bosni in Hercegovini. Kmalu potem je dobila Matica tudi druge zbirke v svojo last ter izdala l. 1877. poziv za zbiranje narodnih pesmi z napotkom, kako je pesmi beležiti. Temu pozivu se je odzvalo do 150 zbirateljcev; med njimi je bilo 11 muhamedovskih pevcev, katere je M. h. pridobila za svoje podjetje ter tako nabrala mnogo tisoč pesmi. Te pesmi je M. h. sklenila izdati v dvojno svrho: podati narodu hrvaškemu lepo knjigo (t. j. ne samo vnanje lepo knjigo, nego knjigo leposlovne vsebine), s katero pa se bode mogel okoriščati tudi učen svet. Izbrala je samo iz svojih rokopisnih zbornikov najboljše pesmi brez takih, kjer bi se moglo sumnjati, da niso čisto narodne; poleg njih so našle mesta samo še take inačice že tiskanih pesmi, ki so zbok kakega vzroka koli vredne, da se natisnejo. Druge pesmi in varijante pa so v dodatku ali cele, ali deloma, ali pa le sumarno v prozi natisnjene. Izdanje ima biti kritično. — Delo je začel najprej leta 1888. dr. Ivan Broz, ali ta je l. 1893. med delom umrl. Za njim je moral njegov naslednik, dr. Bosanac, delo povsem z nova početi ter je priredil letos prvo knjigo junaških pesmi, nabranih od 83 zbirateljcev iz vseh krajev, kjer žive Hrvatje in Srbi, brez razlike vere in dialekta. — Vse pesmi se bodo objavile v treh delih, ki bodo obsegali junaške, ženske in muhamedovske pesmi. Prva knjiga prvega dela šteje 82 junaških pesmi. V »dodatku« pa so zabeležene varijante teh pesmi ali cele, ali v izvadku, ali v prozi, kakor so jih zapisali različni nabiralci v različnih krajih (str. 467—600). Na koncu je pridejan popis zbornikov in nabiralcev, katerih pesmi so v tej knjigi natisnjene, in slednjič popis mest in krajev (132), iz katerih so pesmi. —

Kakor je iz te kratke ocene razvidno, je podala »Matica hrvatska« svojim članom množino odbranega in zanimivega leposlovnega in poljudno-znanstvenega berila (skoro 153 pol m. 8°. za 3 gld. članovine in 73⁵ pole

v svoji zalogi). Ona izkuša ustreči vsem zahtevam in objavlja vsako leto leposlovne knjige vseh vrst poezije, lirike, epike in dramatike. V poljudno-znanstvenih knjigah neguje prirodoslovno in jezikoznansko-zgodovinsko stroko; ne prezira pa niti društvenih znanosti. Ni čuda, da šteje M. h. tako znamenito število članov iz vseh stanov inteligencije; med njimi ne nahajaš samo duhovnike in učitelje, ki so pri nas ogromna večina Matičarjev, nego poleg učiteljev tudi učence, poleg duhovnikov tudi vojake, činovnike vsake vrste, trgovce, posestnike itd. — Letni donesek je za množino berila res majhen; knjige pa so iz večine zanimive in vredne. Zatorej priporočamo ponovno hrvaško Matico vsem Slovencem, ki so večji hrvaščini, in onim, ki se ji hote priučiti.

Tisk in zunanja oprava knjig sta prav okusna; papir razen »Narodnih pesmi« je lep za oko, a bi mogel biti nekoliko trdnjši. Vanjščina »Narodnih pesmi« pa je brez prigovora, tudi kar se dostaje papirja.

Truhelka dr. Čiro. *Slavonski banovci.* (Prinos hrvatskoj numismatici.) Napisao dr. Č. T. Separatni otisak iz »Glasnika zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini«. IX. 1897. Sarajevo. Zemaljska štamparija. 1897. Vel. 8°. Cena 2 gld. Učeni čuvar bosensko-hercegovega deželnege muzeja razpravlja o slavonskih novcih, katere so imenovali »banovce«. Najprej podaje g. pisec povest novčarstva v Slavoniji, govori o utežih in o novčni vrednosti banovcev in o starih računih, v katerih se omenjajo banovci. Potem slede poglavja o heradilških motivih na banovcih, o nadpisih in pečatih, o težini in finosti banovcev, o novcih z grbi banovskimi; dalje o ogrskih banovcih, ki so se kovali po vzoru slavonskih. Poslednja poglavja obsegajo sistematiški pregled slavonskih banovcev, vrsto banov in nekatere listine. Na spisovanje te knjige, ki obdeluje doslej jako zanemarjeno stvarino, je napotilo pisatelja veliko število banovcev, ki so se našli v Brdaru v okraju »Sanski most«.

† **Sebastian Kneipp.** V noči od 16. na 17. dan preteklega meseca je v Wörishofnu na Bavarskem umrl župnik S. Kneipp, ki je po svojem lečenju z vodo postal svetovno znan. Porojen leta 1821., je bil do svojega 21. leta tkalec, potem je šele študiral in postal l. 1852. duhovnik. Kaplanoval in župnikoval je samo v Wörishofnu. Leta 1847. je bil zelo opasno bolan; zdravniki so mu že odrekli vsako upanje, da ozdravi. Tedaj je po naključju dobil v roko neko knjižico o zdravilni moči mrzle vode; poskusil je to kot skrajnje sredstvo in — okreval. Odslej je postal najgorečnejši apostol hidroterapije. — Mali kraj Wörishofen je po njem zaslovel; prihajali so tja bolniki iz vseh krajev v ogromnih množicah; zadnja leta je njih broj presegal število gostov najznamenitejših evropskih kopeli. Prebivalci so pri tem dobivali najboljši zaslužek in so svojemu župniku dolžni največjo zahvalnost. Tudi po mnogih drugih krajih so se ustanavljala zdravilišča po Kneippovi metodi, tako n. pr. v Kamniku. Razen tega se je Kneipp po svojih poljudnih, izredno razširjenih in v vse jezike prevedenih knjigah pridobil obilo privržencev. Za Slovence je izdala Mohorjeva družba prireditel njegove knjižice, katero je prevedel, oz. priredil, župnik Podgorec, kakor so sploh duhovniki delali največjo reklamo za svojega sobrata. A tudi po raznih mestih je imel Kneipp predavanja, in s svojo živahno in dovtipno besedo je pridobival takisto kakor s spisi pristaše in privržence.